

Lovforslag nr. L 68. Fremsat den 22. januar 1991 af Hanne Thanning Jacobsen (SF), Pernille Frahm (SF), Lilli Gyldenkilde (SF), Holger K. Nielsen (SF) og Ebba Strange (SF)

Forslag

til

Lov om ændring af lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel og af lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov m.v.

§ 1

I lov nr. 852 af 20. december 1989, om dagpenge ved sygdom eller fødsel, som ændret senest ved § 4 i lov nr. 794 af 30. november 1990, foretages følgende ændringer:

1. § 13 affattes således:

»§ 13. Der kan ydes dagpenge i de første 36 uger efter fødslen.

Stk. 2. Moderen har ret til dagpenge i de første 14 uger efter fødslen. Faderen har i samme periode ret til dagpenge i 2 uger.

Stk. 3. Efter den 14. uge efter fødslen kan der i indtil 10 uger ydes dagpenge til enten moderen eller faderen.

Stk. 4. Efter den 24. uge efter fødslen kan der i indtil 12 uger alene ydes dagpenge til faderen.

Stk. 5. I tilfælde af, at fødslen resulterer i mere end ét levendefødt barn, kan der ydes dagpenge i tilsammen 54 uger, således at de 10 uger til enten moderen eller faderen kan udvides til 22 uger og de sidste 12 uger til faderen kan udvides til 18 uger.

Stk. 6. Dagpenge kan bortset fra de 2 uger, der er nævnt i stk. 2, kun ydes til en af forældrene ad gangen.«

2. § 14 affattes således:

»§ 14. Der kan ydes dagpenge ved adoption i de første 36 uger efter modtagelsen af barnet, når de adoptionsundersøgende myndigheder bestemmer, at den adoptionssøgende eller den

ene af de adoptionssøgende ægtefæller i en periode skal være i hjemmet.

Stk. 2. I tilfælde af modtagelse af mere end ét barn kan de 36 uger udvides til 54 uger.

Stk. 3. Dagpenge til adoptionssøgende ægtefæller kan dog, bortset fra i 2 uger, kun ydes til en af ægtefællerne ad gangen.«

§ 2

I lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov m.v., jf. lovekendtgørelse nr. 686 af 11. oktober 1990, foretages følgende ændringer:

1. I § 7, *stk. 1*, ophæves 2. og 3. *pkt.*, og i stedet indsættes efter 1. *pkt.* som nye punktummer:

»Efter fødslen har forældrene ret til fravær fra arbejdet i tilsammen indtil 36 uger, hvoraf de første 14 uger alene kan udnyttes af moderen. Efter den 14. uge efter fødslen kan de næste 10 uger udnyttes af enten moderen eller faderen. Efter den 24. uge efter fødslen kan de næste 12 uger alene udnyttes af faderen. I tilfælde af, at fødslen resulterer i mere end et levendefødt barn, har forældrene ret til fravær i tilsammen 54 uger, således at de 10 uger, der kan udnyttes af enten faderen eller moderen, kan udvides til 22 uger og de sidste 12 uger, der alene kan udnyttes af faderen, kan udvides til 18 uger. Fraværretten kan bortset fra de 2 uger, der er nævnt i stk. 2, kun udnyttes af en af forældrene ad gangen.«

2. I § 7, stk. 2, udgår i 1. pkt. ordene »efter fødslen eller modtagelsen i hjemmet eller efter aftale med arbejdsgiveren«.

3. I § 10, stk. 2, udgår ordene »ved fødslen eller modtagelsen i hjemmet«.

§ 3

Stk. 1. Loven træder i kraft den 1. juli 1991.

Stk. 2. Personer, der den 1. juli 1991 modtager dagpenge efter de hidtil gældende regler under en løbende fraværsperiode på grund af barsel eller adoption, overgår dog til at modtage dagpenge efter bestemmelserne i denne lov.

Bemærkninger til lovforslaget

Forslaget indebærer en udvidelse af retten til barselorlov og barseldagpenge til i alt 36 uger efter fødslen. Heraf forbeholdes som hidtil de første 14 uger moderen, de næste 10 uger kan udnyttes af enten faderen eller moderen, mens muligheden for de sidste 12 uger forbeholdes faderen.

Den sidste større ændring af reglerne om barselorlov og barseldagpenge blev gennemført i folketingsåret 1983-84, 1. samling, ved ændring af sygedagpengeloven, jf. Folketingstidende 1983-84, 1. samling, forhandlingerne sp. 298, 476, 2160 og 2272, samt tillæg A sp. 579, tillæg B sp. 71 og tillæg C sp. 107, og ved ændring af barselorlovsloven, jf. Folketingstidende 1983-84, 1. samling, forhandlingerne sp. 298, 476, 2162 og 2276, samt tillæg A sp. 585, tillæg B sp. 71 og tillæg C sp. 111 med fuld virkning fra 1. juli 1985. De nye regler betød bl.a., at perioden for barselorlov blev forlænget til de nuværende 24 uger efter fødslen, hvoraf faderen har mulighed for at tage større eller mindre dele af de sidste 10. Denne sidste mulighed har været udnyttet meget lidt. Desuden blev der gennemført en omsorgsrorlov på 2 uger til faderen i forbindelse med fødslen. Denne mulighed er blevet udnyttet noget bedre.

Benyttelsen af de to ugers omsorgsrorlov for fædre ser således ud:

1985: 21.557
1986: 24.325
1987: 25.830
1988: 27.702
1989: 29.883

Langt ringere har det som nævnt stillet sig med fædres udnyttelse af de sidste 10 uger. Antallet af fædre, der tog en eller flere uger, ser sådan ud:

1985: 1.248
1986: 1.325
1987: 1.281
1988: 1.233
1989: 1.296

mens alle 10 uger blev brugt af følgende antal fædre:

1985: 149
1986: 242
1987: 225

1988: 259

1989: 253

Som det ses, er der ikke sket nogen udvikling i udnyttelsen i løbet af de år, det har kunnet lade sig gøre.

I den nævnte periode har fødselstallet set sådan ud:

1985: 53.749

1986: 55.312

1987: 56.221

1988: 58.884

1989: 61.467 (muligvis unøjagtigt)

Efter SFs opfattelse er der mindst tre ting, der modvirker fædres deltagelse i barselorloven, for det første de almindelige ligestillingsproblemer i samfundet, for det andet, at indtægtstabet ved faderens barselorlov på dagpenge gennemsnitligt set kan være stort set i sammenhæng med, at der stadig ikke er gennemført ligeløn mellem mænd og kvinder i Danmark, og for det tredje, at faderens 10 uger skal tages på et tidspunkt, der er uheldigt i forhold til ammeperioden. Overenskomsterne på det offentlige område indeholder nu alle fuld løn under barselorlov, en udvikling, SF håber smitter af på det private arbejdsmarked. Alt andet lige har den fulde løn under barsel for offentligt ansatte nemlig gjort det økonomisk endnu mindre fordelagtigt for familier, at fædre tager barselorlov. Det hænger sammen med, at i familier, hvor kun den ene er offentligt ansat, er det i langt de fleste tilfælde moderen.

En undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet, Mogens Nygaard Christoffersen: Barselorlov – mænds og kvinders erhvervsmæssige baggrund for at tage orlov, der blev offentliggjort den 4. januar 1991, bekræfter i vidt omfang SF's formodninger om årsagerne til fædres manglende benyttelse af muligheden for barselorlov. Såvel fædrenes som mødrenes begrundelser for at lade moderen tage hele orloven fordeles sig ligeligt mellem fire forhold, nemlig økonomien, at faderens arbejde ikke tillod orlov, hvilket må skyldes de generelle ligestillingsproblemer, hensynet til amningen, og at familien slet ikke havde overvejet at lade faderen tage orlov. Den sidste begrundelse kan pege på manglende kendskab til ordningen.

Undersøgelsen konkluderer, at hvis fædres deltagelse via barselorlov i pasningen af det nyfødte barn skal fremmes, må der bl.a. ske en sikring imod afskedigelse ved barselorlov samt ydes fuld løn under orloven. Desuden nævnes en udvidelse af barselorloven, der forbeholdes faderen. Det er denne måde at udvide barselorloven på, som SF gennem et par år har foreslået, og som efter vores opfattelse kan være med til at gøre det mere nærliggende, at fædre tager del i barselorloven.

Merudgifterne ved en sådan forlængelse af barselorloven er beregnet til ca. 98 mio. kr. årligt under forudsætning af en udnyttelsesprocent på 10 for faderen og en udnyttelsesperiode på gennemsnitligt 8 uger – begge dele er (desværre) sat højt. Finansieringen vil indgå i SFs forslag til finansloven, men SF er naturligvis åben over for udspil fra andre partier.

Forslaget indeholder endvidere en særlig forlængelse af barselorlov på i alt 54 uger efter fødslen for forældre, der får mere end et barn samtidig. I 1987 var der 625 fødsler med tvillinger, trillinger m.v. Merudgifterne ved dette forslag er beregnet til 5 mio. kr.

Lovforslaget indeholder endvidere en mindre ændring, hvorefter faderen får en ubetinget ret til at placere de 2 ugers omsorgslov frit inden for de første 14 uger efter fødslen. Den nuværende ordning, hvor efter arbejdsgiveren skal sanktionere placeringen, har givet anledning til problemer.

En forudsætning for, at en fader reelt har mulighed for at tage barselorlov, er, at han er berettiget til dagpenge. På den baggrund er de nuværende regler helt uhensigtsmæssige, fordi begge forældre skal være

dagpengeberettigede, for at faderen kan opnå dagpengeret. Hermed udelukkes f.eks. fædre til børn, hvis mødre er under uddannelse eller er hjemmearbejdende. Det samme sker, hvis moderen er kontanthjælpsmodtager eller pensionist.

Under Folketingets behandling i foråret 1990 af et forslag (L 93 i folketingsåret 1989-90) fra arbejdsministeren om ændringer i lov om ligebehandling af mænd og kvinder med hensyn til beskæftigelse og barselorlov m.v. blev spørgsmålet behandlet både under udvalgsarbejdet og i Folketinget, se Folketingstidende, forhandlingerne sp. 2860, 4279, 8750 og 8873, samt tillæg A sp. 2449, tillæg B sp. 744 og tillæg C sp. 483. Under udvalgsarbejdet blev det oplyst, at mellem 10.000 og 15.000 fædre om året af den anførte grund ikke har ret til dagpenge under barselorlov. Under 3. behandling tilkendegav Socialdemokratiet, SF og Kristeligt Folkeparti, at der her var tale om et problem, der burde løses.

Merudgifterne ved faderens selvstændige dagpengeret i forbindelse med barsel er beregnet til 59 mio. kr. årligt ved en udnyttelsesprocent på 25 og en gennemsnitlig udnyttelsesperiode på 12 uger – begge forudsætninger er (desværre) meget højt sat.

Der henvises i øvrigt til det SF-forslag om at gøre faderens ret til barseldagpenge uafhængig af moderens dagpengeret (L 51 i folketingsåret 1990-91, 1. samling, om ændring af lov om dagpenge ved sygdom eller fødsel), som Socialdemokratiet har overtaget og fremsat. (L 45 i folketingsåret 1990-91, 2. samling).